

RIKSDAGENS SVAR 59/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta och övervakning av villkorligt fängelse

Ärende

Regeringen har till 2009 års riksmöte överlämnat sin proposition med förslag till lagstiftning om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta och övervakning av villkorligt fängelse (RP 229/2009 rd).

Beredning i utskott

Lagutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (LaUB 6/2010 rd).

Beslut

Nu församlade riksmöte har antagit följande lagar:

Lag

om utredning av unga brottsmisstänkta situation

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på utredning av situationen för en ung person som misstänks för ett brott som han eller hon har begått som 15—20-åring. Syftet med utredningen är att inför åtalsprövning, bestämmande av påföljd och verkställighet av påföljd kartlägga den unga personens sociala situation och orsakerna till att han eller hon begick brottet samt bedöma risken för att den unga personen gör sig skyldig till nya brott och möjligheterna att stödja honom eller henne i att leva ett brottsfritt liv.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *ung brottsmisstänkt* en person som misstänks ha gjort sig skyldig till ett brott som 15—20-åring,
- 2) *ung persons brott* ett brott som misstänks eller som har konstaterats ha begåtts av en person som vid tidpunkten för brottet var 15—20 år gammal,
- 3) *påföljdsutredning* en bedömning som görs för åtalsprövning, bestämmande av påföljd och verkställighet av påföljd för en ung brottsmisstänkt, samt med

4) *socialmyndigheten* ett kommunalt kollektivt organ enligt 6 § 1 mom. i socialvårdslagen (710/1982).

3 §

Förundersökningsmyndighetens anmälan av brott som begåtts av en ung person

Förundersökningsmyndigheten ska inom 14 dygn efter det att en ung person registrerats som ung brottsmisstänkt i förundersökningsmyndighetens datasystem anmäla den unga personens brott till åklagaren, socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten. Anmälan behöver dock inte göras, om

1) förundersökningen har avslutats utan att ärendet överlämnats till åklagaren för prövning, eller

2) brottet begicks när den misstänkte var 18—20 år och strafforder- eller ordningsbetsförfarande tillämpas på ärendet.

4 §

Åklagarens begäran

När åklagaren fått kännedom om en ungs brott ska åklagaren inom 14 dygn be Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning, om ett strängare straff än böter är att vänta för brottet.

5 §

Sammanställning av påföljdsutredning

Brottspåföljdsmyndigheten svarar för sammanställningen av en påföljdsutredning.

Brottspåföljdsmyndigheten ska inom 30 dygn från åklagarens begäran utifrån tillgängliga uppgifter göra en bedömning av hur en ungs brottsmisstänkts sociala anpassning kan främjas och han eller hon hindras att begå brott genom valet av påföljd och verkställandet av påföljden. För detta ska Brottspåföljdsmyndigheten i samarbete med socialmyndigheten skaffa fram och sammanställa information om personens levnadsförhållanden, särskilt rusmedelsmissbruk, missbru-

karrehabilitering, mentala hälsa, användning av mentalvårdstjänster, behov av övriga tjänster och stödåtgärder och om andra omständigheter som väsentligt hör samman med hans eller hennes sociala situation. Brottspåföljdsmyndigheten ska skaffa de uppgifter om den misstänktes sociala situation som behövs för påföljdsutredningen även från andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer.

Utifrån sin bedömning ska Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en skriftlig påföljdsutredning som även innehåller väsentlig information om den unge brottsmisstänktes sociala situation. Påföljdsutredningen ska också innehålla sådana andra utredningar eller utlåtanden med anledning av brott som åklagaren har begärt för utdömande av en samhällspåföljd.

Om en ung person misstänks ha begått brott både före och efter att ha uppnått 21 års ålder, ska en påföljdsutredning göras. En påföljdsutredning görs dock inte, om merparten av de brott som undersöks eller huvudbrottet har begåtts efter att den brottsmisstänkte har fyllt 21 år eller om det är uppenbart onödigt att göra en påföljdsutredning.

6 §

Tjänsteman som sammanställer påföljdsutredningen och person som bistår honom eller henne

Påföljdsutredningen sammanställs av en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten. Om beredningen av påföljdsutredningen kräver det, kan en person som samtycker till uppdraget och som har en för uppdraget lämplig utbildning och arbetserfarenhet förordnas att bistå tjänstemannen. Av särskilda skäl kan även någon annan person förordnas till uppdraget.

Brottspåföljdsmyndigheten ingår ett avtal med den som förordnas att bistå tjänstemannen vid Brottspåföljdsmyndigheten om skötseln av uppdraget samt beslutar om arvode och kostnadsersättning som ska betalas till honom eller henne av statens medel. Avtalet ger inte upphov till ett tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande mellan Brottspåföljdsmyndigheten och

den som bistår tjänstemannen vid Brottspåföljdsmyndigheten.

På den som bistår tjänstemannen vid Brottspåföljdsmyndigheten tillämpas språklagen (423/2003) och bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

7 §

Hörande

I samband med utredningen av en ung brottsmisstänkts situation ska Brottspåföljdsmyndigheten ge den brottsmisstänkte tillfälle att bli hörd. Påföljdsutredningen kan dock göras utan att den unge hörs, om hörandet är uppenbart onödigt eller om han eller hon har vägrat bli hörd eller inte påträffats. I fråga om en misstänkt som är yngre än 18 år ska också vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare eller annan person som svarar för den misstänktes vård och fostran ges tillfälle att bli hörd. I samband med utredningen ska dessutom behövliga myndigheter och experter höras.

8 §

Behandling av påföljdsutredningen i domstol

Då ett ärende som gäller en ung persons brott blir anhängigt vid domstol ska domstolen vid behov försäkra sig om att påföljdsutredningen står till förfogande vid domstolsbehandlingen.

Domstolen ska ge den tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten som har sammanställt påföljdsutredningen eller den person som bistår tjänstemannen tillfälle att bli hörd i domstolen vid behandlingen av brottmålet mot den unge.

9 §

Rätt till information

Utan hinder av sekretessbestämmelserna har Brottspåföljdsmyndigheten rätt att för sammanställningen av en påföljdsutredning få de uppgifter som socialmyndigheten har om den unges levnadsförhållanden, rusmedelsmissbruk, missbrukarrehabilitering, mentala hälsa och användning av mentalvårdstjänster samt andra motsvarande upplysningar som behövs för påföljdsutredningen.

Utan hinder av sekretessbestämmelserna har socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten rätt att för sina uppgifter enligt denna lag få de upplysningar de behöver för utredning av en ung brottsmisstänkts situation av de instanser som anges i 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

10 §

Resekostnader

Brottspåföljdsmyndigheten ersätter skäligen resekostnader som orsakats en ung brottsmisstänkt när han eller hon har hörts i samband med sammanställningen av påföljdsutredningen.

11 §

Närmare föreskrifter

Brottspåföljdsmyndigheten utfärdar närmare föreskrifter om innehållet i och sammanställningen av en påföljdsutredning.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs lagen av den 31 maj 1940 om unga förbrytare (262/1940) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Lag om övervakning av villkorligt fängelse

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syftet med övervakningen

Syftet med övervakning av villkorligt fängelse är att stödja den övervakade för att främja hans eller hennes anpassning i samhället och förhindra återfall i brott.

2 §

Dömande till övervakning och inledning av verkställigheten

Bestämmelser om dömande till övervakning av villkorligt fängelse finns i 6 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen (39/1889).

Domstolen ska utan dröjsmål tillstålla Brottspåföljdsmyndigheten meddelande om beslut som gäller övervakning som dömts ut som tilläggsstraff till villkorligt fängelse.

Verkställighet av övervakningen av villkorligt fängelse ska inledas så snart domen vunnit laga kraft eller när den dömde skriftligen har samtyckt till att övervakningens verkställighet inleds och nöjt sig med domen till den del han eller hon har dömts till övervakning, fastän domen inte har vunnit laga kraft. När den dömde tillfrågas om samtycke bör man sträva efter att försäkra sig om att han eller hon förstår innebörden av samtycket innan det ges.

Den tid av övervakning som avses i 6 kap. 10 § i strafflagen börjar löpa när den dömde har samtyckt till att övervakningens verkställighet inleds eller när domen har vunnit laga kraft till

den del den gäller övervakning. Övervakningstiden löper ut senast då prövotiden för det villkorliga fängelsestraffet upphör.

3 §

Myndighet som verkställer övervakningen

Brottspåföljdsmyndigheten verkställer övervakningen.

4 §

Övervakare och person som bistår denne

Övervakare är en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten. För att främja verkställigheten av övervakningen kan en person som samtycker till uppdraget (*biträdande övervakare*) förordnas att bistå övervakaren, förutsatt att denna person har en för uppdraget lämplig utbildning inom brottspåföljdsområdet, det sociala området, i ungdomsarbete eller i pedagogik samt erfarenhet av arbete inom dessa. Av särskilda skäl kan även någon annan lämplig person förordnas till uppdraget.

Brottspåföljdsmyndigheten ingår ett avtal med den som förordnas till biträdande övervakare om skötseln av uppdraget samt beslutar om arvode och kostnadsersättning som ska betalas till denne av statens medel. Avtalet ger inte upphov till ett tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande mellan Brottspåföljdsmyndigheten och den biträdande övervakaren.

På den biträdande övervakaren tillämpas språklagen (423/2003) och bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

5 §

Övervakningens innehåll och övervakningsplan

Övervakningen omfattar regelbundna sammanträffanden mellan övervakaren eller den biträdande övervakaren och den övervakade. Syftet med sammanträffandena är att följa den övervakades förhållanden och förändringarna i dem och att främja den övervakades förmåga att leva ett liv utan brott. Övervakningen kan även omfatta uppgifter eller program som främjar den sociala handlingsförmågan. Sammanträffandena och de uppgifter och program som ingår i övervakningen får uppta högst 12 timmar per månad, och av särskilda skäl högst 24 timmar. Antalet timmar per månad kan variera under övervakningen på det sätt som en ändamålsenlig verkställighet förutsätter.

Det närmare innehållet i övervakningen framgår av en övervakningsplan som Brottspåföljdsmyndigheten utan dröjsmål ska utarbeta i enlighet med den övervakades behov när övervakningen inleds så att övervakningen kan genomföras på ett målinriktat sätt. Den övervakade och vårdnadshavaren till en övervakad under 18 år ska ges tillfälle att delta i utarbetandet av övervakningsplanen. Planen ska i behövlig utsträckning utarbetas i samarbete med den övervakades hem- eller bostadskommun, andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer. Övervakningsplanen kan vid behov ändras eller kompletteras.

6 §

Den övervakades skyldigheter

Den övervakade ska infinna sig till de övervakningssammanträffanden och andra sammankomster som ordnas för att nå övervakningens syften och som den övervakade ålagts att infin-

na sig till samt stå i kontakt med övervakaren eller den biträdande övervakaren på det sätt som preciseras i övervakningsplanen. Den övervakade ska på begäran av övervakaren eller den biträdande övervakaren lämna denna sina kontaktuppgifter liksom även uppgifter om boende, skolgång, studier, arbete och sin ekonomiska situation samt andra motsvarande uppgifter om sina förhållanden som behövs för övervakningen. Den övervakade ska underrätta övervakaren eller den biträdande övervakaren om väsentliga förändringar i förhållandena.

Den övervakade ska iakttä de föreskrifter som övervakaren eller den biträdande övervakaren ger honom eller henne och som är nödvändiga för genomförandet av övervakningen.

Den övervakade får inte vara påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel vid övervakningssammanträffandena eller vid andra sammankomster som ordnas för att nå övervakningens syften. Om det är skäl att misstänka att den övervakade är berusad, kan han eller hon förpliktas att lämna ett utandnings-, urin- eller salivprov.

När övervakningen inleds ska den övervakade underrättas om vilka påföljderna kan bli av att han eller hon försummar sina skyldigheter enligt denna paragraf.

7 §

Övervakarens och den biträdande övervakarens uppgifter

Övervakaren och den biträdande övervakaren ska göra sig förtrogna med den övervakades förhållanden och inhämta information som behövs för övervakningen hos den övervakade och vid behov även hos andra personer och aktörer. Övervakaren och den biträdande övervakaren ska bemöta den övervakade på ett sakligt sätt och försöka skapa en förtroendefull relation till denne samt förfara så att syftet med övervakningen kan nås.

Övervakaren och den biträdande övervakaren ska

1) se till att den övervakade uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag och iakttar de före-

skrifter som ges honom eller henne med stöd av 6 §,

2) vid behov stå i kontakt med den övervakades vårdnadshavare eller intressebevakare eller med någon annan laglig företrädare för honom eller henne,

3) stödja och handleda den övervakade, och

4) underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om brott mot 6 § eller mot föreskrifter som getts den övervakade med stöd av den paragrafen.

Den biträdande övervakaren ska dessutom iaktta de föreskrifter som Brottspåföljdsmyndigheten ger honom eller henne om verkställigheten av övervakningen samt underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om brott mot de skyldigheter som i denna lag åläggs den övervakade eller mot de föreskrifter som getts honom eller henne med stöd av 6 §.

Övervakaren och den biträdande övervakaren ska förfara så att deras åtgärder inte orsakar den övervakade eller den övervakades anhöriga onödiga olägenheter.

8 §

Kontroll av drogpåverkan

Om det av yttre tecken att döma är sannolikt att den övervakade är påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel under ett övervakningssammanträffande eller någon annan sammankomst som ordnas för att nå syftet med övervakningen, ska övervakaren eller någon annan tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten eller den biträdande övervakaren anteckna observationerna om berusningstillståndet.

När den övervakade misstänks för drogpåverkan i enlighet med 1 mom. får en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten förplikta den övervakade att lämna utandnings-, urin- eller salivprov. Om påverkan av yttre tecken att döma är uppenbar, behöver inte något prov tas om inte den övervakade kräver det. En övervakad som utan giltig orsak vägrar lämna utandnings-, urin- eller salivprov kan förpliktas att lämna blodprov.

9 §

Hämtning till övervakningssammanträffande

Om den övervakade utan någon godtagbar anledning som övervakaren eller den biträdande övervakaren är medveten om uteblir från ett övervakningssammanträffande och det är sannolikt att han eller hon försöker undvika dessa sammanträffanden, kan den övervakade hämtas till följande sammanträffande som övervakaren eller den biträdande övervakaren bestämmer. Polisen ska lämna handräckning för genomförande av hämtningen, om det inte ska anses vara uppenbart oändamålsenligt att vidta hämtningsåtgärder.

En anhållningsberättigad polisman beslutar om hämtning på begäran av Brottspåföljdsmyndigheten. Den som förordnats att hämtas får gripas och tas i förvar tidigast sex timmar före det sammanträffande med övervakaren som avses i 1 mom. Hämtningen ska om möjligt genomföras så att den övervakade inte på grund av den blir föremål för onödig uppmärksamhet. Den övervakade får inte hållas gripen eller i förvar längre än vad hämtningen till sammanträffandet med övervakaren kräver.

10 §

Brott mot skyldigheter som ålagts den övervakade

Om den övervakade utan godtagbar orsak försummar att iaktta en skyldighet enligt 6 § eller bryter mot en föreskrift som getts honom eller henne med stöd av den, ska Brottspåföljdsmyndigheten ge den övervakade en muntlig anmärkning. Om brottet mot skyldigheterna är väsentligt, ska anmärkningen ges skriftligt. En skriftlig anmärkning får emellertid inte ges om det beslutas att hämtning enligt 9 § ska ske på grund av försummelsen eller överträdelsen.

Om den övervakade inte rättar sig efter hämtningen eller anmärkningen, ska Brottspåföljdsmyndigheten ge honom eller henne en skriftlig varning.

Om den övervakade upprepade gånger försummar att infinna sig till ett övervakningssammanträffande eller vid sammanträffandet grovt bryter mot förbudet enligt 6 § 3 mom., ska Brottspåföljdsmyndigheten utan dröjsmål underätta åklagaren om saken, om det inte är uppenbart onödigt med tanke på syftet med övervakningen.

Om åklagaren bedömer att övervakningstiden ska förlängas till följd av den övervakades förfarande enligt 3 mom. i denna paragraf, ska åklagaren utan dröjsmål framställa ett yrkande om förlängning till den domstol som i första instans har dömt personen i fråga till villkorligt fängelse förenat med övervakning eller inom vars domkrets den övervakade bor eller stadigvarande vistas.

Om domstolen konstaterar att den övervakade har förfarit på ett sådant sätt som avses i 3 mom. och om det med hänsyn till den övervakades person och orsakerna till överträdelsen, bedömt som en helhet, finns särskilda skäl, kan domstolen förlänga övervakningstiden med sammanlagt högst sex månader.

Innan en anmärkning eller varning ges eller åklagaren underrättas om saken ska den övervakade ges tillfälle att bli hörd.

11 §

Avslutande av övervakning

Om det efter att övervakningen fortgått minst sex månader har blivit uppenbart att fortsatt övervakning inte är behövlig, kan Brottspåföljdsmyndigheten på framställan av övervakaren avsluta övervakningen.

12 §

Beslutanderätt

Direktören för Brottspåföljdsmyndighetens byrå för samhällspåföljder har rätt att besluta om huruvida åklagaren ska underrättas i enlighet med 10 § 3 mom.

Direktören för byrån för samhällspåföljder, en biträdande direktör som förordnats i arbets-

ordningen eller brottspåföljdschefen har rätt att besluta om blodprovstagning enligt 8 § 2 mom., begäran om hämtning enligt 9 §, skriftlig varning enligt 10 § 2 mom. och avslutande av övervakning enligt 11 §.

Övervakaren eller någon annan tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten som i arbetsordningen har förordnats till uppdraget har rätt att besluta om annan kontroll av drogfrihet enligt 8 § än blodprov och om muntlig eller skriftlig anmärkning enligt 10 § 1 mom.

13 §

Rätt till information

Trots sekretessbestämmelserna har Brottspåföljdsmyndigheten rätt att för verkställigheten av övervakningen få de uppgifter som socialmyndigheten har om den övervakades levnadsförhållanden, drogmissbruk, missbrukarrehabilitering, mentala hälsa och användning av mentalvårdstjänster och andra liknande upplysningar som den behöver för att verkställa övervakningen och samordna stödåtgärderna för den dömdes livskompetens och avtjäning av straffet.

Trots sekretessbestämmelserna har Brottspåföljdsmyndigheten rätt att för sina uppgifter enligt denna lag av de instanser som avses i 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) få de upplysningar som den behöver för att verkställa övervakningen och samordna stödåtgärderna för den dömdes livskompetens och avtjäning av straffet.

14 §

Resekostnader

Brottspåföljdsmyndigheten ersätter den övervakades skäliga kostnader för resor till övervakningssammanträffanden och till andra sammankomster som behövs för att genomföra övervakningen.

15 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om förfarandet vid förordnande av övervakare, uppsättande och behandling av handlingar som hänför sig till övervakningen, övervakningsplanen, konstaterande och antecknande av misstänkt berusningstillstånd hos övervakade, utredning av övervakades brott mot sina skyldigheter, godkännande av uppgifter och program inom ramen för övervakningen samt ersättning för övervakades rese-

kostnader utfärdas genom förordning av statsrådet.

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Denna lag tillämpas på övervakning av villkorligt fängelse som dömts ut efter lagens ikraftträdande.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Lag

om ändring av 6 kap. 10 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 6 kap. 10 § 2 mom., sådant det lyder i lag 515/2003, som följer:

6 kap.

Om bestämmande av straff

10 §

Tilläggsåtgärder i samband med villkorligt fängelse

förenat med övervakning under ett år och tre månader, om detta ska anses motiverat för att främja gärningsmannens anpassning i samhället och för att förhindra återfall i brott. Bestämmelser om verkställighet av övervakningen finns i lagen om övervakning av villkorligt fängelse (/).

Den som inte hade fyllt 21 år när han eller hon begick brottet kan dömas till villkorligt fängelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 11 och 12 § i lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 20 juni 1963 om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (326/1963) 11 § 1 mom. och 12 § 1 mom. som följer:

11 §

Genom beslut där det förordnas att övervakningen av en villkorligt dömd ska verkställas i Finland ska det med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs om förordnande av övervakare i lagen om övervakning av villkorligt fängelse (/) samtidigt förordnas en övervakare. Om i samband med den villkorliga domen uppställda villkor eller föreskrifter inte i ett sådant fall kan tillämpas, får det också fastställas ändringar i dem. Prövotider och övervakningstider får dock inte ändras.

12 §

Sådan övervakning av en i Danmark, Island, Norge eller Sverige villkorligt dömd som det har beslutats att ska verkställas i Finland får avslutas med tillämpning av 11 § i lagen om övervakning av villkorligt fängelse.

— — — — —
Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 4 maj 2010